

KRAKOWSKA AKADEMIA
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Wydział Zdrowia i Nauk Medycznych
Kierunek Ratownictwo Medyczne

Arkadiusz Rybka

WYKONYWANIE ZAWODU RATOWNIKA MEDYCZNEGO
W ŚWIETLE POLSKICH REGULACJI PRAWNYCH

Praca dyplomowa
napisana pod kierunkiem
dra Stefana Poździocha

Kraków 2015

Spis treści

Streszczenie.....	s. 3
Wstęp.....	s. 4
Rozdział 1. Warunki wykonywania zawodu ratownika medycznego w RP	s. 6
Rozdział 2. Prawa i obowiązki ratownika medycznego.....	s. 10
Rozdział 3. Rządowy projekt zmiany ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym.....	s. 16
Podsumowanie.....	s. 18
Abstract	s. 19
Bibliografia.....	s. 20

Streszczenie

Przedmiotem niniejszej pracy jest zwięźle przedstawienie wybranych uregulowań dotyczących wykonywania zawodu ratownika medycznego w Rzeczypospolitej Polskiej. W artykule tym omówiony został w szczególności problem dostępu do ww. zawodu na podstawie obecnych uregulowań w ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym z dnia 8 września 2006 r. (tekst jedn.: Dz. U. nr 191 poz. 1410 ze zm.), jak również z uwzględnieniem proponowanych zmian legislacyjnych, zawartych w projekcie Ministra Zdrowia z dnia 19 sierpnia 2014 r.

Poza kwestią warunków i przesłanek prawnych, których spełnienie jest w chwili obecnej niezbędne do wykonywania zawodu ratownika medycznego, w niniejszej pracy poruszono także pokrótce problematykę praw i obowiązków ratowników medycznych.

Słowa kluczowe: ratownik medyczny, ratownictwo, PRM

Wstęp

Regulacje dotyczące dostępu do zawodu ratownika medycznego oraz wykonywania tego zawodu zawarte zostały w ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym z dnia 8 września 2006 r. (Dz.U. 2006 nr 191 poz. 1410 z póź. zm.).

Zawód ratownika medycznego wyodrębnił się w Polsce spośród zawodów medycznych dopiero w latach 90. XX wieku, kiedy to rozpoczęto kształcenie ratowników medycznych, dostrzegając konieczność przygotowania specjalistycznej kadry medycznej do ratowania zdrowia i życia człowieka w stanie bezpośredniego zagrożenia. Zawód ten jest zatem relatywnie młody.

Jako pierwsi tytuł ratownika medycznego uzyskali absolwenci Medycznego Studium Zawodowego im. PCK w Poznaniu, w roku 1994. Pierwsza rekrutacja na studia licencjackie o kierunku ratownictwo medyczne odbyła się natomiast w roku 2000/2001 w Śląskiej i Bydgoskiej Akademii Medycznej. W kolejnych latach kształcenie w tym kierunku rozpoczęły także uczelnie w Szczecinie, Poznaniu, Wrocławiu, Krakowie i Warszawie¹.

Pomimo rozpoczęcia kształcenia na kierunku ratownictwo medyczne, przez stosunkowo długi okres nie istniały regulacje prawne rozstrzygająca o prawach i obowiązkach osób wykonujących przedmiotowy zawód.

Pierwsza Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym została wydana dnia 25 lipca 2001 r. Wymieniała ona, co prawda, ratownika medycznego jako członka systemu ratowniczego, jednakże z uwagi na niewprowadzenie w życie rozporządzenia określającego uprawnienia ratownika medycznego do wykonywania czynności ratunkowych, powstawały na tym tle liczne spory kompetencyjne w wyniku których ratownicy medyczni nie mieli podstaw prawnych do wykonywania swoich obowiązków.

Dopiero z chwilą wejścia w życie aktualnie obowiązującej ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym z dnia 8 września 2006 r. i jednocześnie z nią rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2007 nr 4 poz. 33) w sprawie szczegółowego zakresu medycznych czynności ratunkowych, które mogą być podejmowane przez ratownika medycznego, zakres uprawnień i obowiązków ratowników medycznych podczas udzielania pomocy został względnie usystematyzowany.

Pomimo, iż zawód ratownika medycznego jest stosunkowo młody, to niewątpliwie, obok lekarza i pielęgniarki stanowi fundament systemu ratownictwa medycznego w Polsce. Działania ratownicze polegają bowiem w szczególności na podtrzymywaniu i stabilizacji

¹ D. Rębak, *Ratownik medyczny – kontrowersje na temat przygotowania zawodowego*, [w:] *Studia Medyczne* 2011, nr 21, s. 80.

zagrożonych funkcji życiowych, szybkiej identyfikacji nagłego zagrożenia z opanowaniem i ograniczeniem jego skutków, jak również uśmierzenie bólu i cierpienia poszkodowanego².

Z uwagi na powyższe, nie ulega wątpliwości, iż zasadniczymi kwestiami, decydującymi o skuteczności podjętych czynności ratunkowych są umiejętności ratownika, jego wiedza, doświadczenie zawodowe, jak również sprawność. Kształcenie przyszłych ratowników winno zatem przygotować ich do podejmowania samodzielnych działań ratowniczych, jako wysoko wyspecjalizowanej w tym zakresie kadry medycznej.

Oczywistym zatem jest, iż możliwość wykonywania przedmiotowej profesji, stanowiącej niewątpliwie zawód zaufania publicznego, powinny mieć osoby odpowiednio do tego przygotowane oraz spełniające określone wymogi. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, w art. 10 wprowadza pewne warunki, jakie musi spełnić osoba chcąca wykonywać zawód ratownika medycznego.

Jedną z kwestii spornych na tym tle i szeroko komentowaną w doktrynie była możliwość uzyskania uprawnień do wykonywania ww. zawodu zarówno po dwuletniej szkole policealnej, jak również po ukończeniu studiów wyższych na kierunku ratownictwo medyczne.

W chwili obecnej prowadzone są prace legislacyjne nad zmianą ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, w szczególności pod kątem ustalenia jednej ścieżki edukacyjnej dla ratowników medycznych, ewentualnego utworzenia samorządu ratowników medycznych, jak również rozszerzenie katalogu medycznych czynności ratunkowych (MCR) wykonywanych przez ratowników o niezbędne czynności konieczne do właściwego zabezpieczenia pacjenta w stanie zagrożenia życia.

² Jakubaszko J., *Ratownik Medyczny*, Górnicki Wydawnictwo Medyczne, Wrocław Ratownictwo w Polsce. Lata 1990 – 2010 r., wyd.2, str. 2-3.

Rozdział 1

Warunki wykonywania zawodu ratownika medycznego w RP

W świetle art. 10 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, zawód ratownika medycznego może wykonywać osoba, która:

- 1) *posiada pełną zdolność do czynności prawnych;*
- 2) *posiada stan zdrowia pozwalający na wykonywanie tego zawodu;*
- 3) *wykazuje znajomość języka polskiego w stopniu wystarczającym do wykonywania tego zawodu;*
- 4) *spełnia następujące wymagania:*
 - a) *ukończyła studia wyższe na kierunku (specjalności) ratownictwo medyczne lub*
 - b) *ukończyła publiczną szkołę policealną lub niepubliczną szkołę policealną o uprawnieniach szkoły publicznej i posiada dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego "ratownik medyczny", lub*
 - c) *posiada dyplom wydany w państwie innym niż: państwo członkowskie Unii Europejskiej, Konfederacja Szwajcarska lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - strona umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, uznany w Rzeczypospolitej Polskiej za równoważny z dyplomem uzyskiwanym w Rzeczypospolitej Polskiej, potwierdzającym tytuł zawodowy ratownika medycznego, lub*
 - d) *posiada kwalifikacje do wykonywania zawodu ratownika medycznego nabyte w państwie członkowskim Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, uznane w Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z ustawą z dnia 26 kwietnia 2001 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych (Dz. U. Nr 87, poz. 954, z późn. zm.)*

Zgodnie z powyższą regulacją, do wykonywania zawodu ratownika medycznego niezbędne jest spełnienie czterech wymogów. Trzy pierwsze, tj. zdolność do czynności prawnych, odpowiedni stan zdrowia oraz znajomość języka polskiego, są oczywiste i tożsame z wymogami stawianymi w przypadku pozostałych zawodów medycznych. Czwarta

przesłanka jest związana natomiast z koniecznością posiadania odpowiedniego wykształcenia przez osoby wykonujące zawód ratownika medycznego³.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, iż w świetle stanowiska Sądu Najwyższego, wyrażonego w wyroku z dnia 7 marca 2013 r., sygn. akt I PK 188/2012, zawód ratownika medycznego, jest wykonywany przez daną osobę nie tylko wtedy, gdy jest ona formalnie zatrudniona na takim stanowisku i wykonywanie określonych czynności medycznych ma wpisane w zakres obowiązków, ale także wtedy, gdy osoba ta, spełniając przesłanki z art. 10 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, faktycznie wykonuje zadania przewidziane dla ratownika medycznego⁴.

Odnosząc się do pierwszej przesłanki, wskazać należy, iż zawód ratownika medycznego może wykonywać osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych. W świetle zaś art. 11 kodeksu cywilnego (Dz.U.1964 nr. 16, poz. 94 ze zm.), pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności, tj. co do zasady z chwilą ukończenia lat osiemnastu. Wyjątek od tej zasady stanowią małoletni, nabywający pełnoletność z chwilą zawarcia związku małżeńskiego. Podkreślić jednak należy, iż o ile pełnoletność jest warunkiem posiadania pełnej zdolności do czynności prawnych, to jednak istnieją przypadki, w których możliwe jest ograniczenie lub całkowite pozbawienie danej osoby zdolności do czynności prawnych, pomimo spełniania przez nią cenzusu wieku.⁵ Osoba chcąc wykonywać zawód ratownika medycznego musi zatem być nie tylko pełnoletnia, ale także nie mogą po jej stronie istnieć jakiegokolwiek ograniczenia wynikające z ustanowienia ubezwłasnowolnienia częściowego, czy też całkowitego.

W art. 10 ust. 1, pkt. 2 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawodawca wprowadził także w stosunku do ratowników medycznych wymóg w postaci dobrego stanu zdrowia. Warunek ten nie powinien budzić wątpliwości. Specyfika omawianego zawodu wymaga bowiem dużej sprawności i siły fizycznej w wykonywaniu codziennych obowiązków, jak również znacznej odporności psychicznej.

Na tym tle wyraźnie rysuje się problem dostępu do zawodu ratownika medycznego dla kobiet. Z jednej strony Kodeks pracy w art. 11³ zabrania bowiem wprowadzania jakichkolwiek różnic w traktowaniu pracowników z uwagi na ich płeć. Z drugiej jednak strony w polskim systemie Państwowego Ratownictwa Medycznego zauważalne jest zjawisko

³ Poździej S. (red.), *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, Wolters Kluwer 2013, wydanie 2, str.121.

⁴ Darmorost E., *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, Lexis Nexis 2013, wydanie 1, komentarz do art. 10.

⁵ Gudowski J. (red.), Dmowski S., Rudnicki S., Trzaskowski R., *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część Ogólna*, komentarz do art. 11 Kodeksu cywilnego, LexisNexis, 2014, wyd. I.

swoistego ograniczania dostępu do wykonywania zawodu ratownika medycznego kobietom. Jako przykład tej tendencji należy wskazać na rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet, wraz z załącznikami (Dz. U. Nr 114, poz. 545 i z 2002 r. nr 127, poz. 1092). Wyżej wymieniony akt prawny określa dopuszczalne normy ręcznego dźwigania ciężarów przez kobiety, w świetle których w przypadku pracy dorywczej kobieta może ręcznie przenosić ciężary o masie nieprzekraczającej 20 kg, natomiast przy pracy stałej ciężar ten maksymalnie wynosi 12 kg. Uregulowanie to znacząco utrudnia kobietom dostęp do wykonywania zawodu ratownika medycznego. Nie budzi bowiem wątpliwości fakt, iż praca w tym zawodzie jest związana z koniecznością dźwigania ciężarów przekraczających ww. normy.

Z powyższych względów, kwestia ta stała się przedmiotem interwencji pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania, który wskazał na potrzebę reorganizacji warunków pracy w stacjach pogotowia oraz zaopatrzenie ratowników medycznych w sprzęt, który zmniejszy obciążenie układu mięśniowo-szkieletowego. Zaprezentowane powyżej stanowisko podzielił także Minister Zdrowia, który zwrócił także uwagę na konieczność przeprowadzenia niezbędnych szkoleń pracowników w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, ze szczególnym uwzględnieniem prawidłowych metod wykonywania ręcznych prac transportowych⁶.

Wprowadzony przez ustawodawcę wymóg posiadania odpowiedniej znajomości języka polskiego wynika natomiast z faktu, iż do wykonywania zawodu ratownika medycznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, obok obywateli polski, uprawnieni są także obywatele innych państw członkowskich Unii Europejskiej, jak również państw należących Europejskiego Obszaru Gospodarczego, jak i spoza niego.

Ostatnia z przesłanek, związana jest z koniecznością posiadania odpowiedniego wykształcenia przez osoby wykonujące zawód ratownika medycznego. Obecnie uzyskanie uprawnień zawodowych ratownika medycznego możliwe jest jeszcze poprzez ukończenie dwuletniej szkoły policealnej i zdanie zewnętrznego egzaminu potwierdzającego kwalifikacje, organizowanego przez Centralną Komisję Egzaminacyjną, przy czym ostatnia rekrutacja do klasy pierwszej szkół policealnych odbyła się w roku szkolnym 2012/2013.

Drugą drogą pozwalającą na uzyskanie tytułu ratownika medycznego jest ukończenie studiów wyższych na kierunku ratownictwo medyczne.

⁶ Poździoch S.(red)., *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym*. Komentarz, Wolters Kluwer 2013, wydanie 2, str.125.

Zgodnie z dyrektywą Unii Europejskiej nr 48 z 21 grudnia 1988 r. (Dz. Urz. WE L 19 z 24.1.1989), której realizację stanowi m.in. art. 10 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, zawód ratownika medycznego w Polsce może być wykonywany także przez osobę, która niezbędne do tego kwalifikacje uzyskała w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub w państwach będących stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Osoby, które uzyskały dyplom w innym państwie niż państwo członkowskie Unii Europejskiej, Konfederacja Szwajcarska albo państwo będące stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, mogą natomiast wykonywać zawód ratownika medycznego w Polsce, jeżeli dyplom ten jest uznawany w RP na mocy zawartej umowy międzynarodowej.

Reasumując powyższe należy stwierdzić, iż określone w art. 10 PRM wymagania ustawowe, stawiane ratownikom medycznym, nie budzą większych kontrowersji. Z uwagi na charakter pracy ratownika medycznego oraz wielką odpowiedzialność z nią związaną, zasadne bowiem jest przyznanie prawa do wykonywania tejże profesji osobom zdrowym, posiadającym pełną zdolność do czynności prawnych, legitymującym się odpowiednim wykształceniem i władającym biegle językiem polskim. Przesłanki te są zbieżne także z wymogami stawianymi pozostałym zawodom medycznym.

Rozdział 2

Prawa i obowiązki ratownika medycznego.

Rozważając kwestię praw i obowiązków ratowników medycznych, w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na fakt, iż obowiązujące w tym zakresie przepisy prawne nie różnicują uprawnień i obowiązków osób wykonujących ww. zawód w zależności od posiadanego wykształcenia.

Jak już wspomniano wyżej, na gruncie polskich przepisów, zawód ratownika medycznego może wykonywać zarówno osoba, która ukończyła studia wyższe o specjalności ratownictwo medyczne, jak również absolwent szkoły policealnej, posiadający dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego "ratownik medyczny". Niezależnie od wykształcenia zakres uprawnień posiadanych przez osobę wykonującą zawód ratownika medycznego jest jednak tożsamy⁷.

Podkreślić należy, iż zawód ratownika medycznego należy do grupy zawodów medycznych, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o działalności leczniczej z dnia 15 kwietnia 2011 r., (Dz. U. 2011 nr 112 poz. 654). W świetle definicji ustawowej, za osobę wykonującą zawód medyczny uznaje się natomiast osobę uprawnioną na podstawie odrębnych przepisów do udzielania świadczeń zdrowotnych oraz legitymującą się nabyciem fachowych kwalifikacji do udzielania świadczeń zdrowotnych w określonym zakresie lub w określonej dziedzinie medycyny, którymi w przypadku ratowników medycznych są medyczne czynności ratunkowe udzielane w stanie zagrożenia ludzkiego życia i zdrowia⁸.

W art. 11 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawodawca wskazał z kolei, iż wykonywanie zawodu przez ratownika medycznego polega na:

- zabezpieczeniu osób znajdujących się w miejscu zdarzenia oraz podejmowaniu działań zapobiegających zwiększeniu liczby ofiar i degradacji środowiska;
- dokonywaniu oceny stanu zdrowia osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego i podejmowaniu medycznych czynności ratunkowych;
- transportowaniu osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego;
- komunikowaniu się z osobą w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego i udzielaniu jej wsparcia psychicznego w sytuacji powodującej stan nagłego zagrożenia zdrowotnego;

⁷ Konieczny J.(red.), *Ratownik medyczny – kluczowy zawód systemu państwowe ratownictwo medyczne*, [w:] *Ratownictwo w Polsce. Lata 1990 – 2010*, wyd. Garmond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2010, s. 146 -157.

⁸ Poździoch S.(red.), *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, Wolters Kluwer 2013, wydanie 2, str.128-129.

- organizowaniu i prowadzeniu zajęć z zakresu pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy oraz medycznych czynności ratunkowych.

W artykule 11 ust. 2 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym Ustawodawca zawarł ponadto delegację ustawową, zobowiązując Ministra Zdrowia, do wydania rozporządzenia w przedmiocie szczegółowego zakresu medycznych czynności ratunkowych, które mogą być podejmowane przez ratownika medycznego, samodzielnie oraz pod nadzorem lekarza systemu. O tym zaś, czy dana czynność ma zostać uznana za wykonywaną samodzielnie przez ratownika, czy też pod nadzorem lekarza systemu, winien decydować zakres wiedzy i umiejętności nabytych w ramach kształcenia przeddyplomowego i podyplomowego.

Na podstawie ww. delegacji ustawowej zostało wydane rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowego zakresu medycznych czynności ratunkowych, które mogą być podejmowane przez ratownika medycznego (Dz. U. z 2007 r. Nr 4, poz. 33 ze zm.).

Zgodnie z ww. rozporządzeniem, do czynności medycznych, które ratownik może podejmować samodzielnie należy:

1. Ocena stanu pacjenta w celu ustalenia postępowania i decyzji o podjęciu lub odstąpieniu od medycznych czynności ratunkowych.
2. Układanie pacjenta w pozycji właściwej dla stanu pacjenta lub odniesionych obrażeń.
3. Podjęcie i prowadzenie podstawowej i zaawansowanej resuscytacji krążeniowo-oddechowej u dorosłych i dzieci według standardów ogłoszonych w obwieszczeniu wydanym na podstawie art. 43 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym.
4. Bezprzyrządowe przywracanie drożności dróg oddechowych.
5. Przyrządowe przywracanie i zabezpieczanie drożności dróg oddechowych z zastosowaniem w szczególności:
 - a) rurki ustno-gardłowej,
 - b) rurki nosowo-gardłowej,
 - c) maski krtaniowej,
 - d) rurki krtaniowej,
 - e) konikopunkcji.
6. Odsysanie dróg oddechowych.
7. Podjęcie tlenoterapii biernej lub wspomagania oddechu albo wentylacji zastępczej powietrzem lub tlenem:

a) ręcznie - z użyciem:

– maski twarzowej,

– zastawki jednokierunkowej i worka oddechowego,

b) mechanicznie, z użyciem respiratora.

8. Intubacja dotchawicza w laryngoskopii bezpośredniej w nagłym zatrzymaniu krążenia przez usta lub przez nos, bez użycia środków zwiotczających oraz prowadzenie wentylacji zastępczej.

9. Wykonanie defibrylacji ręcznej na podstawie EKG.

10. Wykonanie defibrylacji zautomatyzowanej.

11. Wykonanie EKG.

12. Monitorowanie czynności układu oddechowego.

13. Monitorowanie czynności układu krążenia metodami nieinwazyjnymi.

14. Wykonanie kaniulacji żył obwodowych kończyn górnych i dolnych oraz żyły szyjnej zewnętrznej.

15. Wykonanie dojścia doszpikowego przy użyciu gotowego zestawu.

16. Podawanie leków drogą dożylną, domięśniową, podskórną, dotchawiczą, doustną, doodbytniczą i wziewną oraz doszpikową, przy użyciu gotowego zestawu.

17. Odbarczenie odmy prężnej drogą nakłucia jamy opłucnowej.

18. Pobieranie krwi żyłnej i włosniczkowej do badań laboratoryjnych.

19. Oznaczanie poziomu parametrów krytycznych z użyciem dostępnego sprzętu, tym w szczególności:

a) poziomu glukozy w surowicy,

b) poziomu elektrolitów w surowicy,

c) badania gazometrycznego krwi włosniczkowej.

20. Opatrywanie ran.

21. Tamowanie krwotoków.

22. Unieruchamianie złamań, zwichnięć i skręceń.

23. Unieruchamianie kręgosłupa ze szczególnym uwzględnieniem odcinka szyjnego.

24. Odebranie porodu nagłego w warunkach pozaszpitalnych.

25. Segregacja medyczna.

26. Podejmowanie działań zabezpieczających w celu ograniczenia skutków zdrowotnych zdarzenia.

27. Przygotowanie pacjenta i opieka medyczna podczas transportu.

28. Podawanie leków wymienionych w tabeli.

Do czynności samodzielnie wykonywanych przez ratownika medycznego w szczególności zaliczyć należy procedurę oceny stanu pacjenta, w celu ustalenia postępowania i decyzji o podjęciu lub odstąpieniu od medycznych czynności ratunkowych. Problem ten ma niezwykle doniosły wymiar zarówno medyczny, prawny, jak i etyczny. Wydaje się, iż zasadne byłoby zaliczenie tej czynności jednak do wymagających nadzoru lekarza, w szczególności wobec faktu, iż ratownik medyczny nie został wyposażony przez ustawodawcę w uprawnienia do stwierdzenia zgonu⁹.

Jako czynności ratunkowe wykonywane pod nadzorem lekarza systemu wskazano natomiast:

1. Intubację dotchawiczą w laryngoskopii bezpośredniej w przypadku innym niż nagłe zatrzymanie krążenia z użyciem środków zwiotczających.
2. Wykonywanie kardiowersji elektrycznej i elektrostymulacji zewnętrznej.
3. Asystowanie przy drobnych zabiegach chirurgicznych (zszywanie ran, zakładanie drenów) i innych procedurach medycznych.
4. Cewnikowanie pęcherza moczowego.
5. Zakładanie sondy żołądkowej i płukanie żołądka.
6. Podawanie na zlecenie lekarza leków innych niż wymienione w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

Na uwagę zasługuje fakt, iż powyższa grupa czynności ratunkowych obejmuje czynności podejmowane zarówno w szpitalach, jak i w warunkach pozaszpitalnych. W ustawie nie określono natomiast dokładnie formy nadzoru podejmowanego przez lekarza systemu wobec wykonywania wymienionych czynności przez ratownika medycznego. Wydaje się jednak, iż z samej istoty wykonywania zawodu lekarskiego należy przyjąć zasadę bezpośredniej obecności lekarza¹⁰.

Ponadto wskazać należy, iż do niedawna odrębnym, nieuregulowanym problemem przez ustawodawcę w zakresie uprawnień ratownika medycznego, było udzielanie świadczeń w zakresie pomocy doraźnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego określała, co prawda, iż jedną z form pomocy doraźnej jest opieka nad osobami z zaburzeniami psychicznymi, jednakże ustawodawca, tworząc katalog czynności zawodowych ratownika medycznego w ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym, całkowicie pominął jego uprawnienia w obszarze

⁹Jacek A., *Status zawodu ratownika medycznego – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, [w:] Prawo i Medycyna, nr 2/2010, wyd. Instytut Problemów Ochrony Zdrowia, str. 6.

¹⁰Poździej S.(red.), *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym*. Komentarz, Wolters Kluwer 2013, wydanie 2, str.152.

pomocy doraźnej świadczonej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Zgodnie jednak ze znowelizowaną obecnie ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, dopuszczalne jest zastosowanie przymusu bezpośredniego przez podstawowy zespół ratownictwa medycznego¹¹.

Powołane wyżej regulacje dotyczą głównie kompetencji przyznanych ratownikom medycznym. Co zaś się tyczy praw i obowiązków osób wykonujących przedmiotowy zawód, wskazać należy, iż w obowiązującej obecnie ustawie nie zostały one jasno określone. Na podstawie poszczególnych przepisów, można jednak wyodrębnić pewne unormowania w tym zakresie.

W odniesieniu do powyższego wskazać należy przede wszystkim na art. 5 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, zgodnie z którym osoba udzielająca pierwszej pomocy korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych. Przyznanie takiego statusu ratownikom medycznym, ma znaczenie głównie na gruncie prawa karnego. Kodeks karny przewiduje bowiem szczególną ochronę funkcjonariuszom publicznym, głównie w zakresie ich nietykalności cielesnej¹². Także art. 24 Kodeksu Etyki Zawodowej Ratownika Medycznego, przyjęty na I Ogólnopolskim Kongresie Ratowników Medycznych w Krakowie, przewiduje, że zadania spełniane w celu ratowania ludzkiego życia, stanowią podstawę do okazywania ratownikowi medycznemu szacunku dla jego godności osobistej, ochrony jego nietykalności cielesnej, udzielania pomocy w wykonywaniu działań zawodowych, a także żądania godnego wynagrodzenia

W świetle art. 6 ww. kodeksu, ratownik medyczny może także nie podjąć medycznych czynności ratunkowych lub od takich czynności odstąpić, w przypadku gdy będzie to zgodne ze świadomą wolą pacjenta lub wskazaniem wiedzy naukowej oraz z zasadami prawa i etyki. W art. 20 wskazano natomiast, iż prawem ratownika medycznego jest odmowa uczestnictwa w zabiegach i eksperymentach, które są sprzeczne z uznawanymi przez niego normami etycznymi.

Jeżeli zaś chodzi o obowiązki ratownika medycznego, należy wskazać w szczególności na wynikający z art. 12 PRM obowiązek ustawicznego doskonalenia zawodowego. Obowiązek ten reguluje szczegółowo rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie doskonalenia zawodowego ratowników medycznych. W rozumieniu tego aktu prawnego, doskonalenie zawodowe jest realizowane w 5 – letnich okresach edukacyjnych.

¹¹ Poździoch S. (red.), *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym*. Komentarz, Wolters Kluwer 2013, wydanie 2, str.155.

¹² Darmorost E., *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym*. Komentarz, Lexis Nexis 2013, wydanie 1, komentarz do art. 5.

Pierwszy okres rozliczeniowy rozpoczyna się z 1 stycznia roku następującego po roku uzyskania dyplomu uprawniającego do wykonywania zawodu. Obowiązkiem ratownika medycznego jest uzyskanie w ww. okresie edukacyjnym co najmniej 200 punktów edukacyjnych za udział w wybranych formach doskonalenia zawodowego¹³.

Podobnie jak w przypadku uprawnień ratowników medycznych, pewne obowiązki osób wykonujących ten zawód przewiduje także ww. kodeks etyki. Jednym z nich jest obowiązek zachowania bezwzględnej trzeźwości w trakcie wykonywania czynności medycznych. W razie popełnienia błędu lub zauważeniu błędu przez innego ratownika, które mogą mieć wpływ na zdrowie pacjenta, ratownik medyczny ma obowiązek poinformowania o tym pacjenta oraz podjęcia czynności zmierzających do zapobieżenia skutkom ww. błędu.

Podsumowując powyższe, nie sposób nie zauważyć, iż liczny zakres kompetencji przyznanych ratownikom medycznym, nie jest adekwatny do skromnych dotąd regulacji przewidujących prawa i obowiązki osób wykonujących ww. zawód. Zarówno prawa i obowiązki ratowników medycznych zostały uregulowane w sposób lakoniczny i niejasny. Niewątpliwie istnieje pilna potrzeba interwencji Ustawodawcy w tym zakresie.

¹³ Rębak D., Głuszek S., Nowak-Starz G., Markowska M., *Potrzeba ustawicznego kształcenia ratowników medycznych na tle innych zawodów regulowanych*, [w:] *Problemy Pielęgniarstwa* 2012, tom 20, zeszyt nr 2, str. 202.

Rozdział 3

Rządowy projekt zmiany ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym

Dnia 18 sierpnia 2014 r. Ministerstwo Zdrowia przedstawiło projekt ustawy o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Proponowane zmiany dotyczą w szczególności systemu kształcenia ratowników medycznych, jak również wprowadzają pewne zmiany m.in. w zakresie uprawnień osób wykonujących ten zawód.

Jak wskazano w uzasadnieniu tegoż projektu, konieczność zmian w zasadach zdobywania i utrzymywania prawa wykonywania zawodu, zdefiniowania na nowo katalogu zadań zawodowych ratownika medycznego i umożliwienia wykonywania tego zawodu poza jednostkami systemu wynika w szczególności z postulatów środowiska ratowników medycznych, analizy obowiązujących przepisów, jak również zmieniającej się struktury zatrudnienia w systemie Państwowe Ratownictwo Medyczne.

W przedmiotowym projekcie zaproponowano w szczególności wprowadzenie rejestru ratowników medycznych. Jak twierdzą projektodawcy, zmiana ta wynika przede wszystkim z konieczności usystematyzowania procesu gromadzenia i przetwarzania danych o ratownikach medycznych, których jest co raz więcej, w celu ustalenia ich dokładnej liczby, w tym liczby osób czynnych zawodowo i określenie zapotrzebowania na kształcenie w tym zawodzie w następnych latach.

Projekt ustawy wprowadza także jedną ścieżkę kształcenia, tj. wyłącznie w trybie licencjata. Ostatnim rokiem naboru w szkołach policealnych był rok 2012/2013. Uzasadnieniem dla tych zmian jest fakt, iż wykształcenie ratownika medycznego w trybie studiów wyższych z pewnością powinno umożliwiać wykonywanie tego zawodu także poza jednostkami systemu, szczególnie na tych oddziałach szpitala, gdzie leczone są osoby w stanie nagłego zagrożenia życia lub zdrowia. Projekt ustawy przewiduje ponadto możliwość realizacji obowiązku doskonalenia zawodowego ratowników medycznych w formie kursu doskonalącego, zakończonego egzaminem, oraz samodoskonalenia.

Zgodnie z omawianym projektem ustawy, osoby, które rozpoczną studia po 1 października 2015 r. będą zobligowane, po złożeniu ostatniego egzaminu wymaganego planem studiów, do odbycia 6-miesięcznego stażu, w wyznaczonej placówce, nad którą nadzór będzie sprawował właściwy wojewoda.

Ponadto, po stronie osób, które ukończą studia na kierunku ratownictwo medyczne po 1 października 2015 r., powstanie obowiązek złożenia Państwowego Egzaminu z Ratownictwa Medycznego.

Odnosnie zaś zakresu uprawnień ratownika medycznego, w projekcie ustawy zawarto nowelizację art. 11, zgodnie z którym wykonywanie zawodu ratownika medycznego miałyby polegać nie tylko na realizacji medycznych czynności ratunkowych, ale także na wykonywaniu innych zadań zawodowych. Według projektodawców zmiana ta miałaby umożliwić pracodawcom elastyczne podejście do zatrudnienia ratowników medycznych, zgodnie z ich kwalifikacjami.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji, omawiany projekt ustawy, co do zasady, uzyskał pozytywne opinie. Krytycznie do planowanych zmian odniosło się jednak środowisko samych ratowników medycznych, którzy domagają się osobnej ustawy dotyczącej swojego zawodu i powołania samorządu ratowników medycznych. Propozycje takich uregulowań były zawarte w projekcie poselskim ustawy o zawodzie ratownika medycznego i samorządu ratowników medycznych złożonym przez grupę posłów z PSL w marcu 2013 roku. Ten projekt w założeniu był dalej idący.

Podsumowanie

W ostatnich latach obserwuje się w Polsce intensywny wzrost liczby ratowników medycznych. Na taki stan rzeczy zasadniczy wpływ miało umożliwienie wykonywania przedmiotowego zawodu przez osoby o wykształceniu policealnym.

W chwili obecnej podstawowym aktem określającym warunki wykonywania zawodu ratownika medycznego jest ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym, jak również akty wykonawcze, wydawane na podstawie delegacji w niej zawartych. Ustawa ta podlega licznym nowelizacjom, które wynikają także z konieczności dostosowania polskiego prawa do wymogów unijnych.

Pomimo, iż ratownictwo medyczne w Polsce obwarowane jest szeregiem regulacji prawnych, to jednak sama sytuacja prawna osób wykonujących zawód ratownika medycznego wymaga dalszych, bardziej szczegółowych uregulowań ze strony Ustawodawcy. Brak jest w szczególności jasnych wytycznych odnośnie praw i obowiązków ratowników medycznych.

Nieustannie zgłaszane są liczne postulaty, mające na celu uregulowanie poszczególnych kwestii w drodze ustawy. Niewątpliwym trendem jaki można zaobserwować w tym zakresie jest dążenie do profesjonalizacji i uniezależnienia zawodu ratownika medycznego.

W mojej ocenie, konieczne są zdecydowane posunięcia w zakresie kształcenia ratowników medycznych. Uważam, iż zrównanie przez ustawodawcę uprawnień ratownika medycznego niezależnie od posiadanego wykształcenia jest wątpliwe ze względu na różnice w zakresie kształcenia absolwentów na tym kierunku. Konieczne jest także wzmocnienie pozycji ratowników medycznych, jako grupy zawodowej oraz zwiększona ochrona osób wykonujących ten zawód ze strony państwa.

Abstract

The aim of this paper is a description of the paramedic profession in terms of the law rules in Republic of Poland. In this article is discussed the problem of access to the above profession on the basis of the current regulations contained in the Law on Emergency Medical Services of 8 September 2006, as well as on the proposal of the Minister of Health of 19 August 2014 containing legislative amendments

Except of the legal conditions which are currently required to be a paramedic, in this paper are also briefly described the problems of the rights and duties of paramedics, especially in the context of the obligatory professional development.

Key words: paramedic, live-saving, PRM

Bibliografia

Literatura:

1. Darmorost E., *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, Lexis Nexis 2013, wydanie 1.
2. Gross K. *Sytuacja społeczno-zawodowa ratowników medycznych*. [w:] (red.) Konieczny J., *Ratownictwo w Polsce. Lata 1990 - 2010*, Warszawa-Poznań-Inowrocław 2010.
3. Gudowski J. (red.), Dmowski S., Rudnicki S., Trzaskowski R., *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część Ogólna*, komentarz do art. 11 Kodeksu cywilnego, LexisNexis, 2014, wyd. I.
4. Jacek A., *Status zawodu ratownika medycznego – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, [w:] *Prawo i Medycyna*, nr 2/2010, wyd. Instytut Problemów Ochrony Zdrowia.
5. Jakubaszko J., *Ratownik Medyczny*, Górnicki Wydawnictwo Medyczne, Wrocław Ratownictwo w Polsce. Lata 1990 – 2010 r., wydanie 2.
6. Konieczny J. (red.), *Ratownik medyczny – kluczowy zawód systemu państwowe ratownictwo medyczne*, [w:] *Ratownictwo w Polsce. Lata 1990 – 2010*, wyd. Garmond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2010.
7. Nowak – Kubiak J. (red.), *Ustawa o działalności leczniczej. Komentarz*, wyd. C.H. Beck 2012.
8. Poździoch S. (red.), *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, Wolters Kluwer 2013, wydanie 2.
9. Rębak D., Głuszek S., Nowak-Starz G., Markowska M., *Potrzeba ustawicznego kształcenia ratowników medycznych na tle innych zawodów regulowanych*, [w:] *Problemy Pielęgniarstwa* 2012, tom 20, zeszyt nr 2.

Akty prawne:

1. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowego zakresu medycznych czynności ratunkowych, które mogą być podejmowane przez ratownika medycznego (Dz. U. z 2007 r. Nr 4, poz. 33 ze zm.).

2. Ustawa o działalności leczniczej z dnia 15 kwietnia 2011 r., (Dz. U. 2011 nr 112 poz. 654).
3. Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym z dnia 8 września 2006 r., (Dz. U. 2006 nr 191 poz. 1410 z późn. zm).
4. Ustawa Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271, z późn. zm.).
5. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 r., (Dz.U. 1994 nr 111 poz. 535 z późn. zm.).

Inne dokumenty:

1. Kodeks Etyki Zawodowej Ratownika Medycznego - przyjęty na I Ogólnopolskim Kongresie Ratowników Medycznych, Kraków 2013 r.
3. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym oraz niektórych innych ustaw z 18 sierpnia 2014 r.
4. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym oraz niektórych innych ustaw z 18 sierpnia 2014 r.